

A KÖZÉPKORI VÁROS

1. A városi fejlődés

- A Római Birodalom városi társadalma az 5. sz-ra összeomlott
- általános visszaesés – a korábbi városok: menedékhelyek (a régi romok felépítése)
- csak a püspöki székhelyek mentik át a korábbi városi kultúrát a nyugati területeken
- a X. sz-ban itt is fejl – városok kial.:
- 11. sz-i **mezőgazdasági fejlődés** lehetővé tette a felesleg cseréjét és ösztönzi a mesterségeket is (megjelenik a keleti luxuscikkek iránti igény, valamint a tömegcikkek gyártása) – lakosság szám nő – telepességmozgalom a lakatlan területek felé
- antik római alapokon, arab és bizánci városi hagyományokkal: új városok kialakulása

A városok – ipari és kereskedelmi központok – telepítő tényezői:

- katonai védelem (burg, grad), forgalmasabb piac- és vásárhelyek, közlekedési csomópontok: útkereszteződés, folyótorkolat, folyami gázló, hágó, szoros, öböl, nyersanyagforrások, eltérő természeti tájak találkozásánál: hv – síkság, eltérő növényzeti övek, eltérő talaj, sűrű úthálózat kialakulása Nyugat-Európában – utaknál: városok, püspöki székhelyek mentik át a korábbi városi kultúrát a nyugati területeken – itt: egyházi közp. központ, templom, zarándokhely, világi uradalmak vásárainál, kereskedőtelepeknél

2. A városok társadalma – jogok

- önkormányzat, saját igazgatás, plébánosválasztás
- szabad bíróválasztás, bíraskodás
- saját adószedés, a vagyonnal való szabad rendelkezés
- városi tanács választása
- városfal (felvonóhíd, tornyok, stb – köv.: zsúfoltság – járványok, tűzvészek)
- de: ezeket a jogokat ki kellett harcolni
- kereskedők: gildék (saját biztonság biztosítása)
- majd: kommunamozgalom – a városi iparosok, kereskedők szövetsége azért, hogy kivonják magukat a földesúri fennhatóság alól.
- a kommunajog: városlakók védelmi szövetsége, a város ügyeit egy választott testület intézte (önkormányzat), élén a polgármesterrel és a szenátussal,
- a város különböző privilégiumokat kaphatott (vásártartási jog, árumegállítási jog, immunitas, bíraskodási jog),
- adókötelezettségüket egy összegben fizethették
- céh: azonos mesterséget űző iparosok gazdasági, vallási kulturális és szociális közössége, szigorú működési szabályzat jellemező rá, egy mester az egész termék elkészítésében részt vesz, céh tagság fokozatosan érhető el (anyagi és mesterségbeli tudás bizonyítása)
- Szabályozták a külső és a belső versenyt, megszabták miből, hogyan (munkafolyamat), mit, mennyiért termelnek. Védelmezték szabályaikkal az özvegyeket, árvákat, megszabták a mesterré válás feltételeit (inas–legény–mester); remek, vándorlás, lakoma; Tiltották más termékének ócsárlását és a reklámot. Teljes

jogú tag csak az önálló műhellyel rendelkező mester lehetett; szabott volt, hány inast, hány segédet tarthattak; veszély esetén várvédelmi feladatok;

- inas, legény, vándorút, mesterremek, céhmester, céhlevél, kontár (céhen kívüli iparos), fegyveres városőrség (halászbástya)
- a város tehát gazdaságilag kereskedelmi, ipari és pénzügyi központ, e mellett lehetett püspöki vagy világi közigazgatási központ, társadalmilag pedig önkormányzattal bíró település
- vagyoni differenciálódás: patríciusok és plebejusok
- 12. sz.-tól a kultúra központjaivá váltak a városok (hatalmas építkezések: templom, városháza)

3. Típusai:

- agrárváros – általában földesúri fennhatóság alatt
- ipari és kereskedővárosok: heti – és országos piacok
- távolsági kereskedelmet lebonyolító városok – a leggazdagabbak

4. Kereskedelem

- IX. sz. Bizánc hajóhada megtöri az Adrián az arabok fölényét – köv.: keresk. Itáliával: Velence, Genova, Pisa, Lucca felemelk. – gazdag kereskedőréteg kialakul.
- Levantei keresk.: a kereszties hadjáratok után lendül fel – megnyílik az út Kelet felé –
- áruk: Kína, Irán: selyem, India –gyapot, Indonéz –szk- fűszerek
- köv.: pénzgazdalk. kialakul. - a pénzforgalom megnövekedett Európában (pénzváltás, hitel)

Balti-tengeri keresk. : 1161. Lübeck, Hamburg

- Balti – és a Levantei keresk. összekapcsolása a szárazföldön: folyók mentén: flamand kereskedővárosokból kiindulva (posztó) – állomások: Champagne, Lyon, Pavia, Lucca
- (Champagne-i vásárok jelentősége)

5. Városszövetségek

- Hanza: baltikum területen alakult ki, mindennapi termékekkel üzletelnek (hering, viasz, vas, réz, hal, prém, méz, posztó) Londontól Novgorodig, 1161-ben alapították Wisbyben, vezető városa: Lübeck, új típusú hajó: kogge, fegyveres erővel is rendelkezik.
- Flandria: belső vízi utak kihasználása, gyapjúkereskedelem és posztóipar jellemezi, legjelentősebb városok: Ypern, Gent, Brugge.(posztó, fegyver)
- Champagne-i városok: közvetítő kereskedelem a Hanza és Flandria valamint az itáliai luxuscikkszállítók között.
- Rajna-vidék: római hagyományokra épülő városok, legtöbbjük püspöki székhely is volt (kereskedő és püspöki rész elkülönül), szintén a hanza és Itália közötti összeköttetést biztosították, legjelentősebb városok: Worms, Köln, Speyer.
- Észak-itáliai városok: városállamok létrejötte (a környező vidéket is ellenőrizte, arisztokrácia beköltözött a városba) a politikai széttagozottság miatt, elsősorban bankügyletekkel foglalkoztak, illetve finomtextilek előállításával és keleti luxuscikkek (levantei) kereskedelmével (Miláno, Bologna, Firenze, Genova, Pisa, Velence), kezdetben városköztársaságok voltak, egy-egy tehetős család uralma jellemző rájuk.
- Délnémet városok (Nürnberg, Augsburg) – Közép-Európa felé (Bécs, Lipcse) közvetítettek.